

Є. І. Григора, І. В. Матола

Виноградівський район

ВИНОГРАДІВСЬКИЙ РАЙОН – район у південній частині [Закарпатської області](#). На Пд. р-ну проходить держ. кордон України з Румунією, на Пд. Зх. – з Угорщиною. Утвор. 1953. Площа 0,7 тис. км². Насел. 117 863 особи (2001, складає 104,3 % до 1989): українців – 71,4 %, угорців – 26,2 %, проживають також росіяни, цигани. У складі р-ну – м. [Виноградів](#), с-ща міського типу [Вилок](#) і [Королеве](#) та 47 сільс. насел. пунктів. Залізничні ст.: Вилок, Виноградове-Закарпатське, Королеве, Чорнотисів, Дякове. Знаходиться в основному в межах Закарп. низовини, пн.-сх. його частина – у межах передгір'їв Вулканіч. хребта Укр. Карпат. Гори: Фрасин (813 м), Чорна (568 м), Шаланецька (534 м). Корисні копалини: буре вугілля, бентонітові глини, андезити, пісок та гравій. Є джерела мінерал. вод. Серед річок – Тиса та її притока Боржава з Салвою та Ботар. Ґрунти – лучні, болотні, буроземно-підзолисті та бурі лісові. Пл. штуч. водойм 318 га, з них ставків – 312 га, водосховищ – 6 га. П'яту частину тер. р-ну займають ліси. Пл. ліс. насаджень 10,8 тис. га. Нині в р-ні працює 73 підприємства легкої, ліс., харч., деревооброб. промисловості та буд. матеріалів. Гол. пром. підприємства: ВАТ «Виноградів. вироб.-торг. швейне об'єдн. “Гроно”», СП – «Сандерс-Виноградів ГМБХ», «Віад-Трейд», «Грін-Рей», «Універ», ТОВи – «Мікаланд», «Екопродукт “Тиса”», Королів. спецкар'єр, щебзавод, Затисян. хім. завод із виготовлення олій. фарб, охри, бентоніт. глини, завод з виготовлення цегли. У р-ні налічується 10 колектив. с.-г. підприємств, 450 фермер. госп-в та госп-во садвинпрому «Виноградівський». Розвинені виноградарство, садівництво, овочівництво та виробництво зерна, тваринництво. Пл. орних земель 31,8 тис. га, сіножатей і пасовищ – 11,3 тис. га. Провідні культури: зернові – пшениця, ячмінь, кукурудза; овочеві – помідори, капуста, огірки; технічні – тютюн. У р-ні – 32 дошкіл. навч. заклади, дошкіл. санаторій, 55 заг.-осв. шкіл, 2 реліг. ліцеї, г-зія, 10 шкіл мистецтв, 4 навч.-вироб. комбінати, Центр позашкіл. роботи з молоддю, спец. школа-інтернат, екол.-натураліст. центр учнів. молоді, ДЮСШ, коледж, ПТУ, Закарп. центр Нац. університету водного господарства та природокористування, факультет гуманітар. та фундам. підготовки менеджменту та економіки «Галицька академія», структур. підрозділ Мукачів. технол. інституту та філіал Мукачів. кооп. фінанс.-комерц. технікуму; рай. лікарня, 32 лікар. амбулаторії, 17 фельдшер.-акушер. пунктів, санаторій-профілакторій; 44 Будинки культури і клуби та 38 б-к; [Виноградівський історичний музей](#), картинна галерея (с. Пийтерфолве), Затисян. істор.-краєзнавчий музей, музей дерев'яної архітектури та нар.

живопису в Успенській церкві 17 ст., етнограф. музей (обидва – с. Новоселиця); відділ. 11-ти банків. Виходить г. «Новини Виноградівщини». Реліг. громади: 36 – УПЦ КП та УПЦ МП, 35 – УГКЦ, 9 – РКЦ, 22 – реформатських, 7 – євангел. християн-баптистів, 3 – християн віри євангельської, 5 – свідків Єгови, 3 – адвентистів сьомого дня, 1 – юдейська, 1 – християн суботнього дня. На тер. р-ну відкрито понад 100 пам'яток археології. Найвизначнішими серед них є найдавніша в Центр. і Сх. Європі багаточарова стоянка попл. смт Королеве, Малокопанське городище попл. с. Мала Копаня (1 ст. до н. е.), поселення періоду бронзи (2 тис. до н. е.) та раннього заліза (6–4 ст. до н. е.; обидва – с. Велика Копаня). Пам'ятки архітектури: руїни замків Канков (10–14 ст.) та Ньюлаб (13 ст.), реформатські церкви (1220, с. Нове Село; 13–14 ст., с. Тисобикень; 12–13 ст., с. Чепа; 14 ст., с. Шаланки; 15 ст., с. Дюла, с. Оклі), костел св. Розалії (13–15 ст., с. Чорнотисів), дерев'яна Успенська церква і дзвіниця (17 ст., с. Новоселиця), Михайлівська церква (17 ст., с. Великі Ком'яти). На тер. р-ну встановлено пам'ятники Б. Хмельницькому, Ференцу Ракоці II, О. Пушкіну, Т. Шевченку, М. Ватутіну, А. Макаренку, Ж. Перені, Л. Кошуту, куруцям; монумент Турул. У 21 насел. пункті В. р. встановлено 23 пам'ятні знаки виноградівцям, які загинули під час 2-ї світової війни. У межах р-ну – ботан. заказники держ. значення *Чорна Гора* і *Юлівська Гора*. Видатні уродженці: академік НАНУ [Ю. Глеба](#) (с. Шаланки), академік НАНУ *М. Шуба* (с. Сасове), чл.-кор. НАНУ *А. Сибірний* (с. Хижа), чл.-кор. НАНУ *Ю. Туниця* (с. Онок), д-р хім. н. *В. Магдалинець* (с. Текове), д-р фіз.-мат. н. *К. Русинко* (с. Олешник); церк. діячі *І. Маргітич* (с. Боржавське), *І. Семедій* (с. Мала Копаня), *О. Стойка* (с. Карачин); громад. і культурний діяч [А. Ворон](#) (с. Затисівка), письменник [Ю. Боршош-Кум'ятський](#) (с. Великі Ком'яти); художники [І. Бровді](#) (с. Онок), [М. Горонгозо](#) (с. Шаланки), [Ф. Коложварі](#) (с. Гудя); композитор [Ю. Костюк](#) (с. Дротинці), балалаечник [Ю. Алексик](#) (с. Великі Ком'яти); нар. арт. України *П. Матій* (с. Сасове), засл. арт. України [Н. Копча](#) (с. Великі Ком'яти); футболіст *В. Рац* (с. Фанчикове).

Бібліографічний опис:

Виноградівський район / Є. І. Григора, І. В. Матола // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-34049>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).